

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 24. novembra 1875.

O b s e g: Pregled zneskov državne podpore, ki jih je Kranjska kmetijska družba od sl. ministerstva kmetijstva prejela od leta 1869 do konca letošnjega l. 1875. — O stanji govedoreje na Gorenskem. (Konec.) — Zoper psa. — Rodovitnost in urno razširjanje rastlin. (Konec.) — Zapisnik 35. odboroze skupščine slovenske Matice 15. julija. — Dualizem v 9. letu svojega obstanka. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Pregled zneskov državne podpore,

ki jih je Kranjska kmetijska družba od sl. ministerstva kmetijstva prejela od leta 1869 do konca letošnjega leta 1875.

Današnjemu občnemu zboru družbe kmetijske je glavni odbor predložil pregled gori imenovane državne podpore (subvencije) za različne deželne kmetijske potreščine, katero odbor razdeluje v sejah, v katerih sta pričujoča zastopnik c. kr. deželne vlade vitez Roth, vladni svetovalec, in pa zastopnik deželnega odbora vitez dr. Kaltenegger.

Ta pregled obsega sledeče razdelke kmetijstva in denarne zneske:

1. Živinorejska subvencija.

Z državnimi subvencijami podeljenimi za ta imenitni oddelek kmetijstva se je od leta 1869 do vštetega leta 1875 za zboljšanje domačega govejega plemena in sploh za povzdigo govedoreje v našo deželo pripeljalo goved za plemo izvirnih plemen:

Muriških bikov 133 — krav in telic 193

Pincgavskih in Belanskih

bikov 84 — „ in „ 156

Marijadolskih bikov 4 — „ in „ —

tedaj vkup bikov 226 — krav in telic 349

vkup pa žlahnih plemenskih goved 575.

Poleg tega je bilo pa iz subvencij v prejšnjih letih obdarovanih 41 bikov, 30 krav in 47 telic, skupaj 118 goved domačih živinorejcev.

Tako je deželi do zdaj dano precej materijala za plemo, in po takem je gospodarjem mogoče, če umno vselej le „najboljše z najboljšim in enako z enakim“ pariyo, da ne dosežejo le obilnega števila čistega plemena žlahnih živali, temuč tudi dobro plemenjenje, in tedaj tako živinorejo naše dežele povzdignejo.

2. Subvencija za rejo drobnice.

Iz te subvencije se je od leta 1869 do zdaj 540 jezerskih in ugoviških plemenskih ovác in 125 sufolskih plemenskih prešičev obojega spōla pripeljalo in med živinorejce po vsi deželi razdelilo, in ravno tako je zdaj mogoče rejo teh dveh posebno koristnih živali razširjati.

3. Subvencija za čebelorejo.

Za umnejše in boljše čebelarstvo se je iz dosedanjih državnih subvencij ljudskim učiteljem in kmečkim čebelarjem razdelilo:

471 po razmerah dežele od župnika Porente uravnanih Dzierzonovih panjev, potem

94 večih in manjih denarnih daril; dalje se je napravila

1 tlačilnica (preša) za mēd, potem

2 iztisa čebelarskih tabelj za šolski poduk za obdarovanje dveh ljudskih šol. Tudi učna knjiga o prednostih in obravnavanju novega panja, katero je spisal župnik Porenta, se bo v kratkem izdala in deloma brezplačno, deloma po prav nizki ceni razdajala.

4. Subvencija za sadje- in vinorejo ter vrtnarstvo.

Iz te subvencije se je do zdaj podelilo:

16 premij za drevesnice in trtnice,

10 premij za nasadbe orehovega drevja,

2 premiji za nasadbe drevja ob cestah,

1 premija za nasajenje živih plotov,

1 premija za podučevanje v praktični sadjereji,

13 denarnih podpor okrajnim šolskim svetom za napravo šolskih vrtov,

1 ustanova za obiskovanje vinorejske šole v Klosterneuburgu,

1 popotni donesek za poslanca k mednarodnemu zboru vinorejcev na Dunaji,

24 ljudskih šol je bilo obdarovanih z zbirkami sadnega in vrtnarskega orodja; poslednjič se je razdelilo na tisoče ljudskim šolam, občinam in podružnicam žlahnega sadnega drevja, divjakov, cepičev in murbovih dreves.

5. Subvencija za semena, zlasti za Rigajsko laneno seme.

Da bi se pospešilo sejanje lanú za pridelovanje prediva, se je do zdaj iz prejetih subvencij izvirnega Rigajskega (Ruskega) lanénega semena 660 mernikov naročilo in po znižani ceni tukajšnjim gospodarjem prodalo. Ker ima to seme na mestu precej visoko ceno in tudi vožnja precej denarja stane, se z le majhno subvencijo k večemu 300 gld. na leto ni moglo več storiti.

Dosedanje skušnje pri nas so pokazale, da ta setev mnogo več in lepšega prediva daje, ker lan skoraj še enkrat tako visok zraste kakor domač. Te prednosti poznajo naši gospodarji, toraj se za to seme precej

čvrsto poganjajo; želeli bi bilo le, da bi se sploh vpe-
ljale godilnice na vodi.

V družbenih „Naznanilih“ od leta 1870 v 1. zvezku je od gosp. Riharda Dolenca natisnjena daljša obrav-
nava „o obdelovanji in izdelovanji prediva v Morav-
skem Schönbergu in njegovi bližnji okolici“ s podo-
bami. Za tisek v posebno knjižico je zdaj tudi od gosp.
And. Piskárja, ki je bil skupaj z gosp. Dolencem v
Moravsko Schönberški predivski šoli, pripravljen pod
naslovom „Navod za pridelovanje lanu in prediva po
Belgiškem načinu.“

6. Subvencija za kmetijske stroje in orodja.

S pomočjo te subvencije se je od l. 1869 do 1875
napravilo in razdalo: 33 ročnih mlatilnic, 3 trlice z že-
leznimi valjarji, 1 trlica z lesenimi valjarji, 1 vevnik za
žito, 1 slamoreznica, 1 stroj za turšico robkati z vinto,
42 Schobersbergovih ročnih strojev za turšico robkati,
5 Zugmajerjevih dreves, 3 osipalne drevesa, 1 razre-
zalno drevo, 1 Pokrokovno drevo, 1 obračalno drevo, 3
brabrantske brane, 1 dvodelna brana, 1 razrušnik, 1
angleške gnojne vile, 2 angleške senene vile, 2 angle-
ški reporeznici, potem vse orodje za pridelovanje pre-
diva po Belgiškem načinu.

7. Subvencija za izboljšanje planinarstva in podporo sirarskih družeb.

Iz tega se je izdalo:

- 7 premij za izboljšanje planinarstva,
- 7 denarnih podpor sirarskim družbam,
- 1 popotna podpora za poslanca na Predarelske in
Algavske planine ogledat tamošnja narejanja sira,
- 2 denarni pomoči dvema sirarjema za obiskanje iz-
gledne mlekarije na Tolminskih Razorah, da bi se učila
delati sir,
- 1 popotna podpora za potujočega učitelja za pod-
učevanje o izboljšanju planinarstva, o mlekarstvu in o
koristi naprav sirarskih družeb v raznih planinskih
krajih po deželi; poslednjič je bil posnetek iz Trien-
tel novega spisa „über Alpenwirthschaften“ v 1000 iz-
tisih v slovenskem prevodu „izboljšanje gospodarstva na
planinah“ izdan in razdeljen.

8. Subvencija za vodnjake (kali), koder manjka vode.

Iz tega so se delile podpore od 30 do 200 gold.
(ena tudi s 400 gold.), in sicer:

23	občinam na Dolenskem,
17	„ na Notranjskem in
7	„ na Gorenskem,

tedaj 47 občinam vkup.

Iz teh podpor je do zdaj popolnoma dodelanih 18
kali, napravlja se jih 19, iz prejšnjih let še niso začete
3, za 5 kali pa so se podpore dale še le oktobra me-
seca. Za 2 kali ste podpori še prihranjeni.

9. Subvencija za spisovanje žetvene in poljedelske sta- tistike dežele.

Ta subvencija je zmiraj posebej za spisatelja gosp.
centralnega odbornika Franca Schollmayer-ja določena
in se tudi vsako leto s pritrjenjem sl. ministerstva na
ta način obrne in izdā.

10. Subvencija za vzdrževanje kovaške šole in živino- zdravnišnice.

V ta namen je na obširno razloženi nasvèt central-
nega odbora, da kmetijska družba te šole, katera je
živa potreba za izučenje kovačev sposobnih za podkov-
stvo in njihov poduk o najnavadnejših živinskih bolez-
nih, iz svoje lastne zaloge ne more držati, sl. minister-

stvo poljedelstva letošnje leto prvokrat dovolilo 500 gld.
podpore, in sicer zlasti za plačo učiteljev in napravo
učnih pripomočkov.

O stanji govedoreje na Gorenskem.

Po poročilu gosp. prof. Fr. Povšeta.

(Konec.)

Popolnoma odobrujem dosedanje ravnanje mnogo-
zaslužene kmetijske družbe, da v te Gorenške kraje
pošilja Belansko pleme, katero je res prav določno
pravo za izboljševanje in požlahnovanje goved po Go-
renskem, ki bodo nekoliko večja postala, bolj lepega
polnega telesa s širokimi prsi in širokim, polnim, ne
pobešenim križem, kar jim sedaj pomanjkuje, kar pa
imajo Belanska goveda in po katerih bodo mladi zarodi
podedovali te telesne lastnosti. In ker je Belansko
pleme tudi mlečno, tedaj tudi ne bode zgubila domača
živina izvirne sposobnosti za molžo. Le še več lepih
Belanskih bikov je treba, čeravno jih je že precej raz-
deljenih, ki so že veliko dobrega blaga zaplodili, tako,
da morem z dobro vestjo reči, da se pozna po Go-
renskem že močno, koliko dobrega vspeha
ima že državna subvencija. Če se bo začeto delo
še nadaljevalo, kar bi svetoval že zaradi tega, da se pri-
četo požlahnovanje popolnoma dožene, in če bodo ži-
vinorejci to svoje storili, to je, skrbno odgoje-
vali živino, jo umno plemenili, ne da komaj leto
staro telico ženejo že k biku, in da v vsem ravnajo po
vodilih umne živinoreje, kakor jo jim kaže zlata
knjiga dr. Bleiweisova, zagotovljena je potem boljša
prihodnost Gorenskemu gospodarstvu in blagostanju,
katero sloni ravno na živinoreji.

Dovolj lepe živine se nahaja že sedaj v Bohinji
ondi, kjer jo bolj domá redé; predstojniku podružnice
Bohinjske gosp. župniku Mesarju pa gre še posebna
hvala, da on tudi napredek govedoreje v Bohinji ne-
vtrudljivo v svojo skrb jemlje. Dovolj lepe živine sem
zapazil tudi v Selški dolini, v Poljanski dolini
(med Loko in Trato), krog Radoljice in Lesic, kjer
ima gosp. Legat čedo prav lepe izvirne Belanske
živine, od katere naj bi gospodarji prav pridno kupo-
vali mladiče za pleme, kajti zguba velika je za domačo
živinorejo, ako se tako dobro blago prodá mesarju.

Tudi v Kranjski gori ni slaba živina, posebno
pohvalno se pa morem izraziti o govedi v Ratečah,
kjer imajo veliko prav lepe živine, ki se more meriti z
Belansko Koroško živino. Prav tukaj sem slišal, da
hodijo Korošci in celo iz Belanske doline le-sem
kupovat lepše krave in telice, katere domá nekoliko
časa redé in potem kot izvirno živinico za dragi denar
prodajajo v razne kraje, morda tudi na Kranjsko.

Na Jesenicah nimajo nič kaj lepe živine; revna,
majhna in slabo oskrbovana je; al nadejati se je tudi
tukaj izboljšanja, ker ima gosp. Šraj Belansko čedo
z izvrstnim, res hvalevrednim Belanskim izvirnim
bikom.

Po vsem, kar sem videl živine nakupljene iz sub-
vencijskega denarja — in videl sem je veliko —
smem se povoljno izreči, da jo dobro ravnajo; v obče
sem zapazil, da Kranjski kmetovalci so postali močno
vneti za napredek v živinoreji, vsaj povsod so želeli
in popraševali, kedaj bode zopet prodaja lepe „brezaste“
(Belanske) živine.

To so znamenja in fakta, katera opravičujejo dose-
danje postopanje družbe kmetijske in katero naj bla-
govoli nadaljevati nevtrudljivo na blagor in povzdigo
kmetijstva, da bode sčasoma tudi Kranjska imela tako
žlahno živino, da jej ne bo treba za plemensko živino